

ماهیت اعتراضات در ترکیه

دامنه اعتراضات به دولت اردوغان اینک به 67 استان ترکیه به خصوص استان‌های مرکزی، شمالی و جنوبی رسیده است.

دامنه اعتراضات به دولت اردوغان اینک به 67 استان ترکیه به خصوص استان‌های مرکزی، شمالی و جنوبی رسیده است. این اعتراضات اگر چه ابتدا دفاع از محیط‌زیست تلقی گردید، اما به سرعت سیاسی شد و پای مخالفان سنتی حزب عدالت و توسعه را به میدان کشید و در عین حال هنوز در هیچ رسانه‌ای تصویر شفافی از ماهیت و اهداف و رویکرد مردمی که در 171#& میدان تقسیم raquo؛ استانبول و خیابانهای آنکارا، ازمیر، هاتای و ... دست به اعتراض زده‌اند، ارائه نشده است.

روز سه شنبه 7 خرداد یک گروه در اعتراض به قطع درختان پارک گزی(گردش) واقع در نزدیکی میدان تقسیم استانبول در این میدان تجمع کرده و خواستار از بین بردن واحدهای تجاری ساخته شده در این پارک شدند. پلیس برای پایان دادن به این تجمع وارد میدان شد ولی بکارگیری زور نتوانست به این اعتراضات پایان دهد. فردای آن روز یک جریان شناخته شده چپ وارد ماجرا شد و عملاً رهبری اعتراضات را به دست گرفت و موضوع از یک بحث محیط زیستی به یک بحث فراگیر سیاسی تبدیل گردید و تا امروز اکثریت قاطع استان‌های ترکیه را در بر گرفته است.

کسانی که در این تظاهرات شرکت کرده‌اند از یک سو سیاست‌های داخلی حزب عدالت و توسعه را نشانه رفته و شخص اردوغان نخست‌وزیر را متهم به دیکتاتوری کرده‌اند و از سوی دیگر رویکردهای امنیتی ترکیه درباره علویان و کردها را به باد انتقاد گرفته‌اند. رسانه‌های غربی از همان آغاز، تحولات ترکیه را داخلی و معطوف به درخواست اصلاحات داخلی دانستند. رسانه‌های انگلیسی آشکارا از تحولات جاری به عنوان 171#&؛ بهار ترکیه raquo؛ و در ادامه تحولات منطقه عربی ارزیابی کردند و زیرکانه وانمود کردند که شهروندان ترکیه با رویکردهای دینی دولت اردوغان مخالفند و خواهان پایان دادن به نقش دین در عرصه اجتماعی شده‌اند و حال آنکه برای این ادعا هیچ دلیلی ارائه نکرده‌اند و واقعاً هم در میدان تقسیم و خیابانهای ترکیه نشانه‌ای از مخالفت با نقش‌آفرینی دین و یا رویکردهای دینی وجود ندارد. کما اینکه دولت هم رویکرد دینی ندارد. در عین حال اردوغان هم به طور ضمنی وانمود کرد، که تجمع‌کنندگان در تغییر با رویکرد به دین مشکل دارند که به نظر می‌آید چنین موضوعی می‌تواند دعوت ضمنی از نیروهای مذهبی برای مقابله با تجمع‌کنندگان باشد و دولت اردوغان تهدید کرده است که برای جمع کردن اعتراضات هواداران اسلام‌گرای خود را به خیابان می‌آورد!

171#&؛ چپ‌گراها raquo؛ در ترکیه بطور سنتی نیروی قدرتمندی به حساب می‌آیند. حزب کارگران کرد- P.K.K یعنی بزرگترین و با سابقه‌ترین جریان سیاسی کردی ترکیه چپ می‌باشد. کردها، دست‌کم 19 میلیون نفر از جمعیت 80 میلیونی ترکیه را به خود اختصاص می‌دهند. علاوه بر این‌ها جریان 171#&؛ جبهه خلق raquo؛ و شاخه جوانان این حزب، چپ‌گرا می‌باشند این‌ها نزدیک به 25 درصد از نیروهای فعال سیاسی ترکیه را در خود جای داده‌اند کما اینکه در حال حاضر 140 کرسی از 550 کرسی‌های پارلمان را در اختیار دارند. علاوه بر این‌ها یک جریان چپ‌گرا هم در استان‌های علوی‌نشین به خصوص استان جنوبی 171#&؛ هاتا raquo؛ قرار دارند که از سیاست‌های ترکیه نسبت به متحد خود در سوریه ناراضی هستند. جریان چپ‌گرای پ.ک.ک اگر چه دخالت خود در این تظاهرات را رد کرده و نیز 171#&؛ دمیرتاش raquo؛ رهبر حزب صلح و دموکراسی (b.d.p) رهبران تظاهرات را به ارتباط با ارتش متهم کرده و آنان را فاشیست لقب داده اما واقعیت این است که پ.ک.ک و حزب کردی صلح و دموکراسی اگر در راه‌اندازی این برنامه دخالت نداشته‌اند اما به گواهی تصاویر فراوان اوجالان که در دست‌های تظاهرات‌کنندگان قرار گرفته، مشارکت دارند.

در نقطه مقابل چپ‌گراها، گروه‌های راست از اردوغان حمایت کرده و به موضعگیری علیه رهبران تظاهرات روی آورده‌اند. 171#&؛؛ فتح‌اله گول raquo؛ رهبر یک جریان غرب‌گرای اجتماعی فرهنگی مقیم آمریکا حمایت خود را از اردوغان اعلام کرده است و حزب راست‌گرای افراطی b.H.p مخالفت خود را با تظاهرات اعلام کرده و در برابر تمایل هوادارانش به مشارکت در تظاهرات ضد اردوغان ایستاده است. 171#&؛؛ دولت باغچه‌لی raquo؛ رهبر این حزب گفته است از اعضای ما هر کس می‌خواهد می‌تواند به تظاهرات برود ولی پیش از آن باید از عضویت حزب استعفا دهد. احمد ترک‌رهبر کنگره جامع دموکراتیک که یک جریان کردی است هم گفته است ما مدافع تجمع‌کنندگان 171#&؛؛ تقسیم raquo؛ نیستیم و از آن حمایت نمی‌کنیم.

غرب در اینکه پشت تظاهرکنندگان قرار بگیرد، تردیدی به خود راه نداد. آمریکایی‌ها بدون فوت وقت از اردوغان خواستند که 171#&؛؛ خشونت علیه معترضین را پایان دهد و به حقوق‌بشر احترام بگذارد raquo؛ و محافل انگلیسی بلافاصله از آن بعنوان یک تحول مثبت حمایت کردند و به آن نام 171#&؛؛ بهار ترکیه raquo؛ دادند. این موضعگیری سریع نشان می‌دهد که تظاهرات به احتمال زیاد در یک بسته توافق شده بین‌المللی به وقوع پیوسته است. البته در عین حال این درس را در متن خود دارد که اعتماد

اردوغان به غرب و بخصوص خوش خدمتی‌های او طی دو سال اخیر به ویژه در موضوع سوریه تا چه میزان برای غرب بی‌مزد مانده است.

تحولات اخیر ترکیه، حزب حاکم را دچار دودستگی نمود. عبدالله گل رئیس‌جمهور در پیامی اعلام کرد که صدای مخالفان را شنیده و برای رفع مشکلات تلاش می‌کند او در واقع بطور غیررسمی از رهبران تظاهرات پوزش خواست. موضع رئیس‌جمهور، رهبر حزب حاکم را به اعتراض کشاند. رجب طیب اردوغان نخست‌وزیر و رهبر حزب عدالت و توسعه که در حین اظهارات گل در 171#&؛ مراکش؛ بسر می‌برد گفت: 171#&؛ من نمی‌دانم رئیس‌جمهور از چه حرف می‌زند اما من مقابل این جریان خواهم ایستاد و پلیس وظیفه دارد تا من به ترکیه باز می‌گردم به این موضوع پایان دهد. 171#&؛

اردوغان از موضع حزب، روند کنونی را یک اقدام دنباله‌دار با هدف مخدوش کردن مشروعیت حزب ارزیابی می‌کند در حالیکه گل آن را حاصل اشتباه دولت در نادیده گرفتن علایق و احساسات مردم می‌داند. کما اینکه وقتی اردوغان یک پل مهم را به نام 171#&؛ سلطان سلیم عثمانی؛ کرد، گل آن را تحریک‌آمیز دانست که اینجور هم شد. علوی‌ها که خاطرات تلخی از کشتار هم‌کیشان خود بدست سلطان سلیم داشتند به میدان آمده و خواستار تغییر این نامگذاری شدند.

در مورد علل و انگیزه‌های اعتراضات کنونی احتمالاتی وجود دارد که به بعضی از آنها اشاره می‌نمائیم:

1- تظاهرات کنونی، اقدامی چپ‌گرایانه و در ادامه احیای طیف‌های سوسیالیست در اروپا طی سالهای اخیر می‌باشد. شواهد این احتمال، میدان‌داری گروه‌های ترک، کرد و علوی چپ می‌باشد.

2- در تظاهرات کنونی اگرچه چپ‌ها برجسته‌تر دیده می‌شوند ولی نظامیان و بخصوص بازنشستگان ارتش ترکیه در پشت آن قرار دارند و هدف آن ضربه زدن به موقعیت حزب عدالت و توسعه و بازگرداندن دولت و پارلمان به شرایط پیش از روی کار آمدن این حزب می‌باشد.

3- این جریان ماهیت نژادی دارد و دو گروه کردها و علوی‌ها که طی دهها سال اخیر منزوی شده بودند برای بازبانی نقش تاریخی خود و پایان دادن به سیطره 171#&؛ ترک‌های سنی؛ به میدان آمده‌اند. مهمترین شاهد این ادعا تصاویر برجسته رهبران کردی و علوی در تظاهرات میدان تقسیم اسلامبول و... است.

4- این یک جریان غربی است که با هدف محو جریان اسلام‌گرایی و زدن ریشه‌های آن به قصد تسلط بر قیام‌های عربی در منطقه بخصوص در مصر صورت می‌گیرد. مهمترین شاهد آن تعبیر و تفسیرهایی است که در شبکه بی‌بی‌سی و... درج شده‌اند.

5- جریان به وجود آمده یک جریان اجتماعی است که ترکیبی از انواع خواسته‌های سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و... را در خود جای داده است و هدف در آن بهبود شرایط اجتماعی و سیاسی ترکیه است. وجود رهبران سنتی ترکیه در پیشانی این اعتراضات مهمترین قرینه این تحلیل می‌باشد.

در یک جمع‌بندی باید گفت برای تحلیل دقیق آنچه در ترکیه می‌گذرد به زمان بیشتر و اطلاعات جامع‌تری نیاز است. در این میان ترکیه اگر چه همواره وانمود کرده که یک جامعه باز است اما بشدت از علنی شدن آنچه در درون آن می‌گذرد، پرهیز داده شده است کما اینکه وقتی حزب عدالت و توسعه سرکار آمد خیلی‌ها پرسیدند این‌ها از کجا پیدا شدند. البته مدت زمان زیادی طول نمی‌کشد تا تحلیل‌گر بتواند به پستوی تحولات ترکیه راه پیدا کند. و اما در این میان نمی‌توان نقش دخالت ترکیه در بحران سوریه و همراهی با آمریکا، اسرائیل و قطر و عربستان در ارسال سلاح و تروریست به سوریه را نادیده گرفت. شورش و اعتراضات اخیر در ترکیه به نوشته برخی از تحلیلگران منطقه آتشی است که اردوغان در سوریه برپا کرده بود و اکنون همان آتش به جان دولت او افتاده است.

سعدالله زارعی